

ekološki glasnik časopis o prirodi

GODIŠTE XV., 2007. • BROJ 1 • SIJEČANJ/VELJAČA, 2007. • ISSN 1330-1055

Bjelica

(*Zamenis longissimus*)

Doc. dr. Zoran Tadić

Tipičak primjerak bjelice

Mlade bjelice lako se može zamjeniti za mlade bjelouške

Bjelica živi u južnoj i srednjoj Europi te zapadnoj Aziji. Ona se rasprostire od sjeverozapadne Španjolske, preko većeg dijela centralne i južne Francuske, Italije, Austrije, Slovenije, Mađarske, Češke, Slovačke, južne Poljske, južne Ukrajine i Rusije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Srbije, Crne Gore, Rumunjske, Bugarske, Grčke, sjeverne i centralne Turske, preko Zakavkazja sve do sjevernog Irana. Postoje podaci da su pojedini primjerci nađeni na Sardiniji i na Korzici, ali vjeruje se da na ta dva mediteranska otoka bjelica ne živi. Bjelica se može naći i na nekoliko međusobno razdvojenih lokaliteta u južnijoj Njemačkoj, u 20. stoljeću nađena je na jednom lokalitetu u Danskoj, ali je tamo vjerojatno izumrla. Postojanje bjelice u južnoj Njemačkoj neki objašnjavaju činjenicom da je jedna od najvećih tamošnjih populacija u blizini termalnih izvora koje su koristili još stari Rimljani. Kako je grčki bog liječništva Eskulap oko svojeg štapâ imâo omotanu zmiju bjelicu, moguće je da su bjelice u područja termalnih izvora namjerno donijeli Rimljani koji su također štivali Eskulapa, a koji su tamo otvorili termalna lječilišta. Drugi pak opet tvrde da ovakva točkasta rasprostranjenost bjelice na sjevernom dijelu njihovog područja rasprostranjenja nema nikakve veze sa Rimljanima nego je takav tip rasprostranjenosti uobičajen za rubna područja na kojima neka vrsta živi.

Većina odraslih primjeraka duga je između 100 i 130 cm. Vrlo veliki primjerci rijetko se nađu, a mogu biti dugi i do dva metra. Tijelo bjelice relativno je vitko, a rep čini oko jednu petinu ukupne duljine. Glava je mala i uska i malo se izdvaja od vrata. Mogli bi reći da bjelica čak ima i premalu glavu za tako dugo tijelo. Zjenice su okrugle.

Temeljna boja bjelice je na prednjem dijelu tijela maslinasto smeđa, a prema stražnjem dijelu tijela postaje tamnija. Pojedini primjerci mogu biti i sivosmeđi ili čak crnosmeđi. Boja tijela na prvi pogled izgleda vrlo jednolika, ali se pažljivijim promatranjem može vidjeti da pojedine kožne ljuskice

U Italiji i na Siciliji živi *Zamenis longissimus romanus* koja ima jače ili slabije izražene uzdužne pruge poledima. Ovo je primjerak sa Sicilije.

Imaju bjelkasti rub. Donji dio tijela je sjetložuti ili bjelkast, a ta se boja proteže na lijevu i desnu stranu vrata. U mladim primjercima je lijeva i desna strana glave iza očiju također

svjetložuta ili bjelkasta. Ovo obojenje na glavi obično nestane kako zmija stari, ali se i u nekih starijih primjercima još mogu vidjeti vrlo blijedi žučkasti ili bjelkasti obrisi. Mladi primjerci su obično tamnije obojani nego odrasli primjerci. Mladunci često na prednjem dijelu tijela imaju tamne mrlje koje mogu tvoriti poprečne pruge. Obojanost može biti vrlo raznolika, pa se čak na istom lokalitetu mogu naći bjelice koje imaju različito temeljno obojenje.

Bjelica je aktivna danju i voli toplinu tj. područja koja su barem djelomično izložena suncu. Najčešće se može naći na čistinama uz bjelogorične šume, u grmlju uz puteve, u blizini ruševina i zidova. Tlo uglavnom mora biti suho i čitavo područje barem dio dana mora biti osunčano odn. dobro zagrijano. Može se naći i na kultiviranom zemljištu na pr. uz rubove oranica ili u vinogradima. Kao i drugi guževi, bjelica se ne kreće brzo, ali se odlično penje. To je najbolji penjač od svih naših zmijsa. Sa lakoćom će se popeti na kakvo drvo ili će, koristeći neravnine na fasadi, uspuzati na tavan kakve niže kuće ili staje u potrazi za hranom. Često se ljudi žale da u staji, tavanu ili kakvoj drugoj gospodarskoj zgradi pronađu "ogromnu crnu zmijsu bijela trbuha".

Primjerak s juga Italije.

Mali glodavci čine većinu prehrane bjelice.

Glavna hrana bjelice su mali glodavci, najčešće miševi. Zato i ne čudi da ljudi pronalaze bjelice na tavanima i u stajama ili spremištima žitarica. Žitarice i druga hrana kao magnet privlači miševе, a oni, kao magnet, privlače bjelice. Ponekad, posebice u sezoni gnijezdenja, bjelice znaju jesti i ptice, posebice mladunce u gnijezdu (do kojih im nije teško doći!), ali većinu prehrane ipak čine glodavci do veličine manjeg štakora. Mlade zmije u početku najvjerojatnije jedu male guštere, a kasnije počinju jesti i mlade miševе i voluharice. Plijeu bjelice ubijaju konstrikcijom: Oprezno mu se približe, uhvate ga čeljustima te oko njega brzo obaviju nekoliko zavoja vlastitog tijela. Sam napad vrlo je brz i ne traje dulje od dvije do tri sekunde. Snažan stisak zmije izaziva poremećaje u optoku krvi, pa plijen ubrzo ugiba. Tada bjelica popusti stisak, te proguta usmrćeni plijen, najčešće od glave. U narodu je vrlo rašireno vjerovanje da ova zmija siše kravama, ovcama i kozama mlijeko, pa otuda potječu njeni mnogobrojni narodni nazivi. Možda je to vjerovanje nastalo zato što se bjelica ponekad može naći u stajama, u blizini stoke. Tamo je, međutim, došla u potrazi za miševima, a ne da bi sisala mlijeko.

Bjelice se pare u proljeće, najčešće u svibnju, a ženke legu 5 - 9 jaja na zaštićeno mjesto, oko dva mjeseca kasnije. Vrijeme inkubacije jaja najčešće iznosi oko dva mjeseca, pa se mlade bjelice izlegu u jesen.

U nas živi nominalna podvrsta *Zamenis longissimus longissimus*. Podvrsta *Zamenis longissimus romanus* živi u Italiji i na Siciliji. Za njih je značajno da neki primjerci, uzduž leđa i bokova od glave do repa, imaju tri žućkaste ili svijetlosmeđe linije. Te linije nisu jednakog intenziteta u svih primjeraka: U nekih su sve tri jednako izražene, a u nekih je pojedina linija jedva vidljiva.

Narodni nazivi: beča, blagara, bjelica, crnjuga, drvarica, drvolaš, drvolaž, drvoplaž, gladiš, guž, guš, gužvina, gvuž, jajara, jajarica, jegulja, karakusac, kišnjača, kras, kraosac,

Bjelica je odličan penjač

kráošničá, kráošáç, krausac, krausavac, kraušac, kravača, kravara, kravarica, kravarka, kravaruša, kravljača, kravorčica, krvosac, krvosas, krvosasina, krvosic, krvosira, kravisic, kravosisa, kravosisac, krvosos, kravoš, kravošac, kravoševica, kravošica, kravušac, krivosas, krivosic, ličinarka, lještarka, mišarica, mišnica, mišolovka, mišovka, mlječara, mlječarica, mljekara, mljekulja, mljekuša, mužorad, omotajica, posikrav, pusikrava, pričar, sisavac, sisavka, sisokravac, sliv, smačalina, smačina, smak, smičalica, smičalina, smocej, smocelj, smočica, smok, smokica, smokulja, smričalina, smričalka, smričaljka, smucalka, smucaljka, smuculja, smuđ, smugarica, smuk, smukara, smukulja, smukurica, susliva, šmuk, šmukara, šumarica, tičar, tičarica, tičarka, tičarica, voš, vremenjača, vuž, zmičalina, žujka, žuna, žutica, žutulja, žutolovka

Strani nazivi:

Engleski:	Aesculapian snake
Njemački:	Äskulapnatter
Talijanski:	Colubro d'Esculapio
Francuski:	Çoulevre d'Esculape
Nizozemski:	Aesculaapslang
Poljski:	Wąż Eskulapa
Ruski:	Ёкынанос нонос
Finski:	Penaskäärme
Bugarski:	Smok miškar
Rumunjski:	Şarpele lui Eskulap
Švedski:	Eskulapsnok